PROJEKT RUNEBERG

Får vi bjuda på en bok? Diktsamling eller roman? Bibeln eller Bellman? Sånger eller lagtexter? Det kostar ingenting! Men du får den varken häftad eller inbunden. Det handlar om elektroniska böcker.

Projekt Runeberg arbetar ideellt för att skapa en samling fria elektroniska böcker på nordiska språk. Det är ett sätt att ta med vårt kulturarv in i dataåldern.

Projektet bildades i slutet av 1992 och har redan hunnit ta fram flera elektroniska böcker. Det finns flera motsvarande projekt i utlandet, men företeelsen är väl ändå en nyhet för de flesta. Eftersom vi sprider böcker, kan man likna Projekt Runeberg vid ett förlag, men inte vilket förlag som helst.

Alla böcker vi sprider är **elektroniska**, det vill säga datafiler. Vi trycker alltså inte på papper. Vi sprider inte bara böcker, utan även konstverk och teckningar, men bara i elektronisk form.

Alla texter och konstverk vi sprider **får kopieras fritt**. De skyddas inte av upphovsrätt. Vi vill inte förhindra kopiering, utan uppmuntrar tvärt om alla att sprida våra böcker till vänner och bekanta.

Alla texter vi sprider ska vara skrivna på ett **nordiskt språk**. Konstverk ska vara målade av nordiska konstnärer. Det finns utländska projekt som tar hand om andra språk, främst engelska.

Detta är projektets tre avgränsningar.

Utgivning

Projekt Runeberg arbetar helt ideellt. Vilka böcker som ska ges ut bestäms därför av de frivilliga deltagarnas intressen. Utgivningstakten bestäms också helt av deras arbetslust. Därför går det inte med säkerhet att uttala sig om vad som komma skall.

Redan under det första årets verksamhet har vi emellertid lyckats producera flera megabyte texter, motsvarande flera fulla disketter. En del av böckerna är inte fullständiga än, men det spelar inte alltid så stor roll. En halv diktsamling innehåller ju fullständiga dikter, bara inte lika många som den fullständiga diktsamlingen.

Här är ett urval av vår utgivning. Filnamnen som anges inom parentes kan användas som beställningskod.

Romaner och drama

• Chefen fru Ingeborg av Hjalmar Bergman `(ingeborg.txt)`
• Kallocain av Karin Boye `(kalocain.txt)`
• Hexerie av Ludvig Holberg `(xholberg.txt)`
• Herr Arnes penningar av Selma Lagerlöf `(herrarne.txt)`
• Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige av Selma Lagerlöf `(nilsholg.txt)`

Diktverk och diktsamlingar

• Dan Anderssons samlade dikter `(danander.txt)`. Ej fullständig
• Fredmans epistlar och sånger av Carl Michael Bellman `(bellman.txt)`. Ej fullständig
• Karin Boyes samlade dikter `(boye.txt)`. Ej fullständig
• Fänrik Ståls sägner av Johan Ludvig Runeberg `(fstal.txt)`
• Birger Sjöbergs samlade dikter och sånger `(bsjoberg.txt)`. Ej fullständig
• Svenska bilder av Carl Snoilsky `(svbilder.txt)`
• Samlade dikter av Edith Södergran `(sodrgran.txt)`

Övrigt

• Enstaka svenska lagtexter `(svealag.txt)`
• Bibeln i 1917 års svenska översättning `(bibeln.txt)`. Nya Testamentet är i det närmaste fullständigt
• Broschyrer från Islamiska informationsföreningen `(islamiif.txt)`
• Den poetiska eddan `(eddan.txt)` i svensk översättning. Ej fullständig
• En samling norska folkvisor `(folkevis.txt)`
• Husmanskost, en gammal svensk kokbok `(husmans.txt)`. Ej fullständig
• Umgängeskonst - Levnadskonst av J. L. Saxon `(umganges.txt)`
• Svensk Rättstafnings-lära av Carl Jonas Love Almqvist `(rettstaf.txt)`
• Diverse ofullständiga diktsamlingar av Henrik Ibsen `(ibsen.txt)`, Erik Axel

Karlfeldt `(karlfelt.txt)`, Anna Maria Lenngren `(lenngren.txt)`, Johan Ludvig Runeberg `(runeberg.txt)` och Esaias Tegnér `(tegner.txt)`
• 1994 års svenska almanacka `(alma1994.txt)`, med namnsdagar, helgdagar, flaggdagar och månens faser
• En förteckning över nordiska författare, konstnärer och översättare `(authors.txt)`, med födelse- och dödsår

Projekt Runebergs tre avgränsningar

Som inledningen angav, har Projekt Runeberg tagit till sin uppgift att publicera fria elektroniska texter på nordiska språk. Detta skiljer sig mot ett vanligt bokförlag genom tre avgränsningar, som kan behöva förklaras närmare.

Elektroniska böcker

En elektronisk text är en datafil. Alla som har använt en ordbehandlare har skapat en elektronisk text. Den kan lagras på diskett, hårddisk, magnetband eller CD-ROM. Om man har en skrivare, kan man skriva ut den, men annars behöver man en dator och bildskärm för att läsa den.

Den stora fördelen med elektroniska böcker, är att de går snabbt och billigt att kopiera och sprida. En diskett kostar i dag mindre än tio kronor och rymmer ungefär två romaner. Och priset sjunker hela tiden. Tröttnar man på en elektronisk text, kan man radera och återanvända disketten.

En annan fördel med elektroniska texter är att det går snabbt att slå upp ett citat eller räkna efter hur vanligt ett visst ord är. Vid bibelstudier och för lagtexter är detta mycket användbart.

En elektronisk bok kan överföras i ett internationellt datanät på några sekunder. Jämför gärna det med tiden för fjärrlån vid ett vanligt bibliotek!

Nordiska språk

De nordiska språken delas in i två grupper: de skandinaviska och de finska. Ursprungligen var Projekt Runeberg enbart inriktat på de skandinaviska språken, men senare har även den finska språkgruppen lagts till.

Skandinaviska språk (nordgermanska) är svenska, norska (bokmål och nynorska), danska, isländska och färöiska.

Finska språk (den korrekta termen är östersjöfinska) är främst finska, lapska och estniska, men även mindre vanliga språk som karelska, ingriska och livoniska ingår i gruppen.

Projekt Runeberg syftar till att sprida elektroniska texter på alla dessa språk, men än så länge är de flesta texterna på svenska. Naturligtvis innefattas även språkens dialekter.

Vi syftar även till att publicera konstverk. Hittills har vi färdigställt en liten samling tavlor av skagenmålaren Johan Krouthén. Konstverk är ju inte målade på särskilda språk, så här inskränker vi oss i stället till konstnärer från de nordiska länderna.

Upphovsrätt

Projekt Runebergs elektroniska texter och konstverk ska få kopieras och spridas fritt. Detta gäller normalt inte för böcker och bilder, eftersom de skyddas av upphovsrätt.

Det finns förlag som säljer upphovsrättsligt skyddade elektronisk böcker på CD-ROM. Dessa får man inte kopiera, även om det är tekniskt möjligt. Men texter från Projekt Runeberg får man alltid kopiera. Det är vårt kulturarv och det tillhör alla och ingen.

Upphovsrätt är en författares eller konstnärs (en upphovsmans) rätt att bestämma över sina böcker eller konstverk. Den som har upphovsrätten bestämmer vem som ska få trycka och sälja verket. Upphovsrättslagarna i Norden och många andra länder är samordnade genom Bern-unionen, ett internationellt avtal som länderna har skrivit under.

En upphovsman bestämmer över sina verk så länge han lever och hans arvingar under femtio år efter hans död. Upphovsmannen kan sälja rätten att publicera ett verk till ett förlag, men upphovsrätten gäller aldrig längre än femtio år efter författarens eller konstnärens död.

När upphovsrätten har löpt ut, får vem som helst trycka, kopiera, sälja och sprida verket. Bokförlagen brukar utnyttja detta genom att ge ut billiga pocketutgåvor av klassiska författare, strax efter att upphovsrätten har löpt ut.

För översatta böcker, har både författaren och översättaren upphovsrätt. När

båda har varit döda i femtio år, löper upphovsrätten ut. Böcker som har anonym författare, eller som producerats av ett företag eller en institution, skyddas av upphovsrätt under femtio år efter utgivningsåret.

De texter och konstverk som Projekt Runeberg framställer och sprider skyddas inte av upphovsrätt. August Strindberg, Selma Lagerlöf, Hjalmar Bergman och Karin Boye har alla varit döda längre än femtio år. Bibeln översattes och gavs ut 1917 av en kommitté, som räknas som en anonym översättare. Eftersom mer än femtio år har gått sedan utgivningen, är 1917 års Bibel fri. Den nyare bibelutgåvan skyddas däremot av upphovsrätt och får inte kopieras fritt

Verk behöver inte vara gamla för att spridas genom Projekt Runeberg. En författare kan välja att ge bort sitt verk för fri och allmän spridning. Till exempel har den svenska Islamiska Informationsföreningen valt att låta oss och allmänheten fritt sprida deras broschyrer. Den finlandssvenske poeten Kjell Westö har låtit oss sprida en dikt om kriget i Jugoslavien, ”Cirkeln och korset”. Vi uppmanar fler författare att följa deras exempel.

Var finns Projekt Runeberg?

Lysator

Projekt Runeberg samordnas från Lysator. Initiativtagare och projektledare är Lars Aronsson. Lysator driver också många andra projekt och aktiviteter.

Lysator är en ideell förening för dataintresserade studenter och anställda vid Linköpings Universitet. Föreningen har stadgar, styrelse, medlemsavgift och lokaler vid universitetet, men är organisatoriskt fristående från universitetet och studentkåren. Medlemskap i Lysator är helt frivilligt. Under 1993 hade Lysator över 300 medlemmar. För mer information, kontakta Lysators styrelse på elektronisk post <lysator@lysator.liu.se>, telefon 013 - 12 64 98, besök Q-huset på universitetsområdet Valla, eller skicka vanlig post till

Datorföreningen Lysator
Linköpings Universitet
581 83 Linköping
Sverige

Den som inte kan nå Projekt Runebergs texter på något av sätten som beskrivs nedan (genom Internet eller Fidonet), kan också skriva till den adressen för råd.

Projekt Runeberg utnyttjar Lysators datorer, men man behöver inte vara medlem i Lysator för att delta i projektet. Projekt Runeberg har inga egna stadgar och ingen styrelse. Projekt Runeberg redovisar sin verksamhet och ekonomi inför föreningen Lysator.

Finansiering

Projekt Runeberg har ingen finansiering. Allt arbete har skett ideellt och vi har fått låna den utrustning som behövts. Lysators maskiner är donationer från företag och institutioner. Vi bjuder gärna våra sponsorer ett visst utbyte genom omnämnande på lämplig plats.

Donationer av utrustning är mycket uppskattade. Projekt Runeberg har främst behov av bildläsare (scanners) och skivminne. Lysator har behov av all slags datautrustning. Projekt Runeberg tar även emot böcker som kan läsas in.

Allt går inte att låna eller använda begagnat. Speciellt finns ett behov av magnetband (DAT) för reservkopiering och upptryckning av informationsmaterial. Sådant måste vi betala för. Vi tar därför även emot penninggåvor till Lysators postgiro 88 56 69 - 2. Glöm inte att ange ”gåva till Projekt Runeberg” på talongen.

Internet

Internet är ett samarbete mellan ett stort antal hopkopplade datanät över hela världen. Internet når både privata företag och offenliga verk och institutioner. Lysator och Linköpings Universitet är anslutet till det svenska universitetsdatanätet Sunet och det nordiska Nordunet, som ingår i Internet.

För privatpersoner och företag finns möjlighet att hyra anslutning till Internet, bland annat genom Tipnet (Telia), Swipnet (Tele2) och Nätverk C (UDAC, Uppsala Universitets datorcentral). USA:s och Sveriges regeringar är anslutna till Internet, sedan 1993 respektive 1994.

Projekt Runebergs texter finns tillgängliga över Internet genom tjänster som FTP (filöverföring), Gopher (menyer) och World Wide Web (hypertext). Det finns också ett debattforum där Projekt Runebergs deltagare utbyter idéer, erfarenheter och åsikter.

Den som har anslutning till Internet, kan använda nedanstående adresser för att nå Projekt Runeberg. Skicka frågor med elektronisk post till <runeberg-list-

request@lysator.liu.se>.

http://www.lysator.liu.se:7500/runeberg/Main.html
gopher://gopher.lysator.liu.se/11/project-runeberg
ftp://ftp.lysator.liu.se/pub/runeberg

Den som bara har tillgång till elektronisk post, men inte övriga Internet-tjänster, kan använda tjänsten FTP-by-mail genom att skriva till <ftpserv@lysator.-liu.se>. Ange ”help” i meddelandet för vidare instruktioner.

Fidonet

Fidonet är ett samarbete mellan dataamatörer över hela världen. De utbyter elektronisk post och filer via telenätet med hjälp av vanliga persondatorer och modem.

MayDay BBS som drivs av Jonas Högström i Linköping (fidoadress: 2:204/423, modem: 013-174270) är en av de Fidonet-anknutna BBSer som distribuerar texter från Projekt Runeberg. För att kunna ta del av filerna på MayDay måste du ha tillgång till ett modem och ett terminalprogram. Ring MayDay och registrera dig som ny användare. Filerna finns tillgängliga i filarean ”Text: Runeberg”.

Om du dessutom har tillgång till en Fidonet-kompatibel mailer (t.ex. d’Bridge, FrontDoor, Terminate eller Binkley) så kan du ladda ner filerna genom ”filerequest” (FREQ). Mayday tillåter FREQ från såväl listade (fidonet-noder) som olistade system (”pointer” och andra ickeregistrerade mailers). För att kunna göra en FREQ måste du veta exakt vad filen heter. MayDay följer i möjligaste mån namnkonventionerna från Projekt Runeberg, och filerna är alltid arkiverade med filändelsen .ZIP, (ex, filnamn.TXT -> filnamn.ZIP).

Även andra system inom Fidonet-Sverige har Runeberg-texterna tillgängliga, till exempel Mystery online i Båstad (Fidoadress: 2:05/426.3, modem: 0431-69485, v32bis och neråt).

Om du vill skicka brev via Fidonet till Projekt Runeberg skall du använda följande adress:

Mottagare: runeberg-list-request@lysator.liu.se
Fidoadress: 2:203/125 (Chalmers Dataförening)

Systemoperatören för MayDay kan nås enligt:

Mottagare: Jonas Hogstrom
Fidoadress: 2:204/423

Eller via ett meddelande direkt på MayDay.